

ТЕНДЕНЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДРУКОВАНОЇ ПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНІ: ПОЧАТОК ХХІ СТОЛІТТЯ

Автором досліджуються тенденції процесу підготовки фахівців з дизайну друкованої продукції у період після 2000-го року і проводиться пошук нових підходів до вирішення намічених проблем; ставиться завдання дослідити особливості професійної діяльності та зміст підготовки фахівців з дизайну друкованої продукції у період після 2000-го року, що дає нам змогу глибше проаналізувати тенденції фахової підготовки у сучасному навчальному закладі.

Виявлення основних тенденцій професійної освіти дизайнерів друкованої продукції дозволить більш ефективно використовувати досвід минулих поколінь, впроваджуючи також в освіту надбання сучасних технологій.

Ключові слова: дизайн друкованої продукції; екодизайн; ефективність системи підготовки; євроінтеграція; освіта; тенденції розвитку.

Вступ. Розвиток дизайну тісно пов'язаний з проблемами загострення конкуренції на світовому товарному ринку та ринку послуг, глобалізації світової економіки, що вплинуло на відчутне розширення об'єктів дизайн-діяльності та актуалізацію проблеми підвищення якості та ефективності системи підготовки і перепідготовки фахівців з дизайну та ергономіки, і, в першу чергу, обґрунтування нових спеціальностей та спеціалізацій у галузі дизайну.

Для вирішення цих задач розроблені проекти стандартів з освітньо-кваліфікаційних характеристик (ОКХ) та освітньо-професійних програм (ОПП), що дозволить в подальшому підвищити якість підготовки фахівців з дизайну. Обґрунтування спеціальностей і спеціалізацій в галузі дизайну в реальності підштовхне подальший розвиток сучасних напрямків дизайну, усвідомлення актуальності об'єктів дизайну (Степко М. Ф. Болюбаш Я. Я., Левківський К. М., Сухарніков Ю. В., 2004, с. 45-49).

Дизайнерська сфера діяльності стає все ширшою, збагачується новими ідеями та технологіями, стає все складнішою для вивчення та засвоєння. Для того, щоб досягнути всі тонкощі професії, засвоїти найскладніші методи і прийоми, треба засвоїти основні принципи професії, фундаментом яких є система навчання, що використовує досвід провідних шкіл дизайну у світі.

Зараз, на зламі тисячоліть, необхідно зважити і оцінити пройдений шлях у професії дизайнера, що набула важливості та величезного значення саме в період останніх ста років другого тисячоліття, і звичайно, освіти дизайнерів поліграфічної продукції, як важливої ланки дизайнерської діяльності взагалі.

Метою статті є висвітлення основних тенденцій розвитку освіти у галузі дизайну друкованої продукції у період після 2000-го року та дослідження їх впливу на підготовку фахівців цієї галузі у сучасних освітніх закладах.

Аналіз досліджень. Концептуальні положення щодо сучасної професійної підготовки майбутніх дизайнерів визначені у законах України «Про освіту» (від 01.07.2014 № 1556-VII), «Про вищу освіту» № 1556-VII 1 липня 2014 року, Національній доктрині розвитку освіти України в ХХІ столітті (2002), Державній національній програмі «Освіта (Україна ХХІ століття)» (1993), Указі Президента України «Про заходи щодо вдосконалення системи вищої освіти України» (2004), а також у Постанові Кабінету Міністрів України «Про першочергові заходи щодо розвитку національної системи дизайну та ергономіки і впровадження їх досягнень у промисловому комплексі, об'єктах житлової, виробничої і соціально-культурної сфер» (1997).

Належна увага завжди приділялася дослідженню проблеми підготовки у вищій школі майбутніх фахівців, наприклад, таким її аспектам, як методологічні засади сучасної філософії освіти (І. Зязюн, В. Кремень, В. Огнев'юк, І. Рижова); професійній підготовці фахівців у вищих навчальних закладах (А. Алексюк, Н. Мойсеюк, О. Романовський); розробці та подальшому впровадженню сучасних педагогічних технологій вищої школи у навчальний процес (В. Беспалько., С. Сисоева). Важливе значення мають викладені у працях вчених положення та висновки щодо проблем професійного навчання майбутніх дизайнерів (А. Бойчук, В. Даниленко, В. Немцова, В. Сидоренко, А. Устинов, С. Хан-Магомедов, П. Нагорний, Є. Антонович, О. Боднар, Г. Гребенюк, І. Заргарян, Г. Максименко та ін.).

Проблеми використання інформаційних технологій для підготовки фахівців з дизайну активно досліджуються у сучасній педагогічній теорії за такими напрямками: поглиблене вивчення комп'ютерних технологій (Б. Дурняк, А. Батюк, Н. Комолова, В. Биков, М. Жалдах, В. Монахов,

Ю. Рамський); забезпечення комп'ютерної культури (К. Зуєв) та інформаційної компетентності майбутніх фахівців (В. Даниленко, М. Куленко, В. Рунге, Н. Архипцова, Н. Баловсяк, С. Сисоєва, Л. Титкова); формування професійних умінь (С. Мільчевич, С. Мигаль); застосування технічних засобів комп'ютерних технологій у професійній підготовці та діяльності фахівців з дизайну (С. Архангельський, В. Безпалько, В. Шолохович); історія розвитку технологій друкованої продукції як засіб розвитку творчих здібностей (А. Лаврентьев, Д. Вакуліч, Е. Лазаренко, М. Юр, Л. Гнатюк, Н. Ковешникова).

Теоретичний аналіз наукових праць засвідчує, що тенденції професійної підготовки майбутніх фахівців з дизайну друкованої продукції в Україні практично не виявлені та потребують подальшого вивчення, що і є завданням цього дослідження.

Постановка проблеми. Нові напрямки у сфері діяльності дизайнера, підходи до проектування вимагають від дизайнера іншої підготовки, ніж прийнята нині традиційна система.

На сучасному етапі розвитку суспільства художньо-ремісничка модель підготовки фахівців вже не може забезпечити багатоаспектну систему формування дизайнера. Складність та масштабність завдань і проблем, з якими зустрічаються дизайнери в своїй практичній діяльності, сьогодні зростає, тому їх вирішення вимагає нових організаційних і наукових підходів.

Аналіз тенденцій після 2000-го року. Проаналізувавши теоретичну та практичну підготовку фахівців з дизайну друкованої продукції у період після 2000-го року, ми можемо визначити деякі тенденції.

У час високих технологій зникає традиційне протистояння художньої й науково-технічної діяльності. Науково-технічна сфера своєрідно інтегрується з художньою творчістю. Уявлення сучасних дизайнерів про високі технології й високі мистецтва є адекватними і стосуються всіх видів життєдіяльності суспільства (Мала Т. В., 2009).

За епохою стрімкого функціоналізму, народженого технічною революцією, постмодернізму, «високих технологій», «нового дизайну» та інших напрямків та течій проектної культури, дизайн кінця ХХ – початку ХХІ ст. націлений на авторський дизайн, на створення авторських взірців та колекцій. Позбувшись диктату індустрії, техніки, дизайн звертається до людських цінностей, до духовного світу людини мовою художніх образів та традиційних символів.

Сфера діяльності дизайнера має зараз включати, за аналогією з дизайнерською діяльністю провідних економічно розвинених країн, наступні напрямки: дизайн-менеджмент; дизайн середовища; дизайн ландшафту; промисловий дизайн; графічний дизайн; дизайн текстилю; дизайн костюму; дизайн біжутерії та прикрас; візаж-дизайн; фітодизайн;

дизайн театральний, телевізійних, сценічних видо-вищ; футуродизайн і деякі інші, що поки не мають чіткого визначення.

Широке використання системи наукових основ дизайну, положень методології, соціології, ергономіки, біоніки, психології, екології, інформації, економіки, мистецтвознавства дозволяє по-новому підійти до природи дизайнерської творчості та організації професійної підготовки фахівців.

Важливе методологічне значення отримує актуалізація історико-культурної спадковості мистецтва дизайну, багатовекторність регіональних проявів й формування регіональних шкіл дизайну. Розвитку цих шкіл буде сприяти розширення випуску фахівців нових спеціалізацій, а також підвищення загального рівня підготовки дизайнерів в Україні (Мала Т. В., 2009, с. 118).

Розширився спектр дизайнерських розробок, що привело до оволодіння дизайнером новими підходами до формоутворення. Розвиток поліграфії сприяв появі широкого діапазону виразних засобів створення і оформлення поліграфічної продукції: багата кольорова палітра, різноманітні шрифтові гарнітури, великоформатний високоякісний друк тощо.

Збільшення кількості рекламних носіїв на вулицях міст багато в чому пов'язане з впровадженням комп'ютерних технологій у дизайн-діяльність. Таким чином, можна сказати, що завдяки комп'ютерним технологіям людство отримало можливість нового самовираження. Розвиток комп'ютерних технологій надав дизайнеру нові засоби вираження, що в свою чергу справило величезний вплив і на сучасний дизайн поліграфічних виробів.

На відміну від попереднього періоду, сучасний дизайнер прагне додати в створювані проекти частку традиційного мистецтва, неповторність якого приваблює правдивістю, душевністю, екологічним і навіть етичним ставленням майстра до матеріалу, з якого він виготовляє свій виріб (Мала Т. В., 2009, с. 119).

Відбувається становлення національного стилю графічного дизайну в Україні. Одним з найпоширеніших засобів національного забарвлення графічного дизайну України 90-х – початку 2000-х років було використання шрифтів, близьких до рукописного уставу, друкованого напівуставу, барокового скоропису. В Україні графіка «Іжиці» була сприйнята як «національна» і часто використовувалась для етнічної ідентифікації. Особливий дисонанс викликає графіка цього шрифту, коли застосовується в роботах, які не мають нічого спільного з національною ідентифікацією. Таким чином, на початку ХХІ ст. українська модель дизайну щойно починає процес формування. Але на даному етапі це також можна окреслити як позитивний аспект (Косів В. 2003, с. 312).

У даний період існує невідповідність історичних традицій тенденціям сучасності, що негативно

відбивається на функціональних характеристиках творів. Наприкінці ХХ – початку ХХІ ст., подібно, як і у 20-х – 30-х роках, у пошуках національного виразу в графічному дизайні більшість авторів приділяють увагу виключно проблемам форми і формотворення. Взагалі, можемо зробити висновок, що національна форма, без урахування особливостей національного духу і синтаксису спілкування не творить національного стилю.

Що стосується підготовки фахівців з дизайну друкованої продукції, наразі склалася ситуація, коли в гонитві за модною професією дизайнера, збільшенню кількості «професіоналів», в жертву приноситься глибина та наповненість підготовки майбутніх фахівців. Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми, свідчить про те, що виявлення сьогоденних проблем у процесі підготовки майбутніх професіоналів чи компетентних фахівців різних спеціальностей у ВНЗ є предметом надзвичайного інтересу науковців в останні роки.

Досліджуючи розвиток галузі дизайнерської освіти, можна виявити такі тенденції:

1. З'явилась євроінтеграційна тенденція, спрямована на світове визнання, гуманізація, що стверджує людину як найвищу соціальну цінність. У підготовці фахівців з дизайну друкованої продукції це передбачає найповніше розкриття творчого потенціалу студента, задоволення його потреби у найповнішій фаховій освіті, розвитку почуття власної гідності та свободи, гармонійне використання навколишнього середовища.

2. Після 2000-го року у цій галузі продовжується тенденція інтенсивного творення дизайну як професії в Україні, відбувається відкриття нових закладів, реорганізація та перейменування старих. Створюються нові кафедри та відділення для підготовки фахівців з дизайну друкованої продукції.

3. Продовжує розвиватись тенденція до забезпечення якості підготовки фахівців з дизайну друкованої продукції, розширення спеціалізацій.

4. Розвиток поліграфії викликав тенденцію до посилення практичної підготовки майбутніх фахівців з дизайну друкованої продукції.

5. Розвиток комп'ютерних технологій викликав появу тенденції до застосування дизайнерами нових засобів вираження, що в свою чергу активно впливає і на сучасний дизайн поліграфічних виробів.

6. Існує тенденція до змін в організаційному та кадровому забезпеченні підготовки фахівців з дизайну друкованої продукції.

Серед тенденцій, що *гальмували розвиток підготовки фахівців з дизайну* можна назвати такі:

1. Централізація державного управління і контролю.

2. Недостатнє фінансування підготовки фахівців з дизайну.

За остання роки становлення дизайну на Україні у галузі освіти фахівців з дизайну друкованої продукції було відкрито багато нових напрямків підготовки, таких як: 6.020207, 7.020210, 8.020210 Дизайн; 6.030303, 7.03030301 Видавнича справа та редагування; 6.030507, 7.03050701 Маркетинг; 6.051501 Видавничо-поліграфічна справа; 7.05150101 Технології друкованих видань; 7.05150102 Технології електронних мультимедійних видань; 7.05150103 Комп'ютерні технології та системи видавничо-поліграфічних виробництв; 7.05150104 Матеріали видавничо-поліграфічних виробництв; 7.05150105 Технології розробки, виготовлення та оформлення пакувань.

З'явилися нові спеціальності, такі як: «Видавнича справа і редагування»; «Комп'ютерно-інтегровані технологічні процеси і виробництва»; «Автоматика та управління»; «Видавничо-поліграфічна справа».

Оглядаючись на історію розвитку дизайну, можемо визнати, що дизайн – це своєрідний напрям творчої проектної діяльності, що може формувати стиль та обличчя своєї держави, а не тільки бути галуззю мистецтва або конструювання. На думку П. Татіївського, «надзвичайно важливо формувати погляд на дизайн з точки зору мистецьких цінностей. Для цього необхідно насамперед відроджувати першоджерела українського національного дизайну. Кожен навчальний заклад повинен стати осередком збереження народних традицій свого регіону, а його випускники мають забезпечувати продовження традицій. З цього погляду приємно констатувати, що Львівський коледж декоративно-ужиткового мистецтва успішно відроджує славетні традиції художньої металопластики кінця ХІХ – початку ХХ ст.; Дніпропетровський театрально-художній коледж – традиції петриківського розпису. Подібна робота проводиться також у Косівському, Вижицькому, Ужгородському мистецьких коледжах. Певний внесок у справу відродження першоджерел українського національного дизайну роблять Малі академії мистецтв, створені при багатьох загальноосвітніх школах, ліцеях, гімназіях. У процесі художньо-фахової підготовки у згаданих навчальних закладах забезпечується розвиток проектно-образного мислення на основі традицій українського народного декоративно-ужиткового мистецтва» (Татіївський. П., 2002, с. 75).

Відповідаючи на вимоги часу, для розвитку потужних осередків дизайну необхідно, щоб етнічна культура художньої майстерності об'єднувалась із високорозвиненим промисловим виробництвом.

Висновки. Дослідження особливостей професійної діяльності та змісту підготовки фахівців з дизайну друкованої продукції дає нам змогу проаналізувати тенденції підготовки фахівців у період від 2000-го до 2014-го року.

Розглянувши професійну підготовку майбутніх фахівців з дизайну друкованої продукції в Україні

у цей час, можна визначити такі *тенденції, що сприяли розвитку галузі дизайну*, як: євроінтеграційна, спрямованість на світове визнання, інтенсивне творення дизайну як професії в Україні, посилення практичної підготовки майбутніх фахівців з дизайну друкованої продукції, посилення навчально-методичного забезпечення підготовки фахівців з дизайну, забезпечення якості підготовки фахівців з дизайну друкованої продукції, розширення спеціалізацій, зміни в організаційному та кадровому забезпеченні підготовки фахівців з дизайну друкованої продукції.

Серед тенденцій, що гальмували розвиток підготовки фахівців з дизайну можна назвати такі: централізація державного управління і контролю, недостатнє фінансування підготовки фахівців з дизайну.

Сучасна українська дизайн-освіта повинна ґрунтуватися на традиціях народного декоративно-прикладного мистецтва, яке має виражені національні особливості. Лише за умови вирішення наукових, творчих, навчально-виховних проблем, всебічного розвитку науково-творчих основ мистецтва дизайну, він зможе набути міць і силу, гідні сучасної епохи.

Література

1. **Артамонова І. М.** Актуальні тенденції дизайну сучасних періодичних видань / І. М. Артамонова // *Культура народів Причорномор'я*. – Сімферополь, 2007. – 101 с. – С. 5-8.
2. **Елочкин М. Е.** Подготовка специалиста-дизайнера среднего звена в условиях организации инновационной образовательной среды / М. Е. Елочкин. – Москва, 2010. – Дис. канд. пед. н.
3. **Косів В. М.** Графічний дизайн в Україні: проблеми становлення національного стилю: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-методичної конференції. / В. М. Косів // *Дизайн-освіта 2003: досвід, проблеми, перспективи* – Харків: ХДАДМ, 2003. – 312 с.
4. **Курушин В. Д.** Дизайн и реклама / В. Д. Курушин // М: ДМК Пресс, 2006. – С. 272.
5. **Мала Т. В.** Основні проблеми підготовки компетентних фахівців з книжкового дизайну у вищих навчальних закладах / Т. В. Мала // *Вісник ХДАДМ*. – Х: ХДАДМ, 2009. – С. 116-122.
6. **Рижова І. С.** Дизайн в технічних вузах України / І. С. Рижова // *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. – Запоріжжя: ЗДІА, 2008. – Т. 37. – С. 254.
7. **Сисоєва С. О.** Інформаційні технології у неперервній професійній освіті: психолого-педагогічний аспект / С. О. Сисоєва // *Педагогічний процес: теорія та практика*. – 2007. – 4. – С. 100-107.
8. **Степко М. Ф.** Модернізація вищої освіти України і Болонський процес / М. Ф. Степко, Я. Я. Болюбаш, К. М. Левківський, Ю. В. Сухарніков // *Матеріали до першої лекції* / ред. Степко М. Ф. – К., 2004. – С. 24.
9. **Сьомкін В. В.** Проблеми упорядкування спеціалізацій зі спеціальності «Дизайн» / В. В. Сьомкін // *Педагогічні інновації: зб. наук. праць*. – К., 2006. – 2. – С. 45-49.
10. **Татівський П.** Особливості становлення та перспективи розвитку дизайну в Україні / П. Татівський // *Дис. канд. техн. н.*. – Київ: Київський національний університет будівництва і архітектури, 2002. – С. 75.
11. **Ткаченко Т. В.** Створення та застосування електронних підручників та електронних навчально-методичних комплексів для підготовки фахівців у ВНЗ МНС України / Т. В. Ткаченко // *Міжвузівський збірник «Комп'ютерно-інтегровані тех-нології: освіта, наука, виробництво»*. – Луцьк, 2011. – С. 7.
12. **Ткачук В. В.** Інформатизація освіти як чинник формування інноваційно-інформаційного суспільства в Україні (філософський аналіз) / В. В. Ткачук // *Київ: АПН України, Ін-т вищ. освіти*, 2010. – С. 18. – Дис. канд. філософських наук.
13. **Askarov A.** Organizational-pedagogical stages of applying instance professional development of pedagogic personnel / Askarov A. // *The advanced science journal*. 2015, no. 4. 72-76. DOI:10.15550/ASJ.2015.04.072

Брюханова Г. В. ТЕНДЕНЦИИ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ СПЕЦИАЛИСТОВ ПЕЧАТНОЙ ПРОДУКЦИИ В УКРАИНЕ: НАЧАЛО XXI СТОЛЕТИЯ

Автором исследуются тенденции процесса подготовки специалистов по дизайну печатной продукции в период после 2000 года и проводится поиск новых подходов к решению намеченных проблем; ставится задача исследовать особенности профессиональной деятельности и содержание подготовки специалистов по дизайну печатной продукции в период после 2000 года, что дает нам возможность глубже проанализировать тенденции профессиональной подготовки в современном учебном заведении.

Выявление основных тенденций профессионального образования дизайнеров печатной продукции позволит более эффективно использовать опыт прошлых поколений, внедряя также в образование достояние современных технологий.

Ключевые слова: дизайн печатной продукции; евроинтеграция; образование; тенденции развития; экодизайн; эффективность системы подготовки.

Briukhanova G. TRENDS IN PROFESSIONAL TRAINING OF SPECIALISTS PRINTED MATTER IN UKRAINE: THE BEGINNING OF THE 21st CENTURY

The article investigates the trends and carried out a search for new approaches to training specialists in the design of printed materials in the period after 2000. Research of features professional activity and the content of training in the design of printed materials gives us the opportunity to analyze the trends in vocational training in modern school.

Looking back at the history of design, we can admit that design – creative direction of this kind of project activity that can form style and the face of our country, not only to be a branch of art or design.

Currently, there are situations where in pursuit of the profession of fashion designer steadily increasing number of «professionals». This is bad for the quality and fullness of training future professionals.

The transition to a market economy from the 90-years of XX century was characterized by changes in the requirements of the population to products offered for sale. Necessary things need to be supplemented emotional characteristics. The objective of the design now became to attract consumers to purchase goods, the formation of his interest in buying with the influence of the emotional state of the buyer. These tasks are essential for designers today, that in turn causes significant changes in the industry, the training of specialists in design of printed materials, the expansion of the concept of «expert in design», the emergence of new specializations, such as eco-design.

Analysis of recent researches dealing with these problems indicates that identifying today's problems in the training of future professionals of design in universities is the subject of extraordinary scientific interest in recent years.

Key words: design of printed materials; development trends; eco-design; education; European integration; the effectiveness of the system of training.

Рецензенти

Сисоєва С. О. – д. пед. н., проф., чл.-коресп. НАПН України,
Афанась'єв Ю. Л. – д. філософ. н., проф.

Стаття надійшла до редакції 25.09.2015

Прийнято до друку 22.10.2015

УДК 378 : 796

Т. Г. Діба

ORCID iD 0000-0001-8636-0792

СУЧАСНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ЗМІСТУ НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Автором проаналізовано особливості формування змісту професійної підготовки фахівців фізичного виховання на освітньо-кваліфікаційних рівнях «молодший спеціаліст», «бакалавр», «магістр». Охарактеризовано зміст підготовки фахівців за циклами: гуманітарної й соціально-економічної, математичної та природничо-наукової, професійної та практичної підготовки. Проаналізовано розподіл навчальних годин нормативної та варіативної частин програм підготовки фахівців спеціальності фізичне виховання протягом неперервної професійної освіти. Проаналізовано зміст практичної підготовки фахівців фізичного виховання, що передбачає проходження навчальних та виробничих (педагогічних) практик.

Ключові слова: зміст професійної освіти; неперервна освіта; професійна підготовка; цикли підготовки; фахівець фізичного виховання.

Вступ. Проблема неперервної професійної підготовки перебуває в центрі уваги сучасної педагогічної науки, про що свідчать дослідження, таких вчених як С. У. Гончаренко, Я. А. Кульбашна, І. Т. Лещенко, Н. Г. Ничкало, С. О. Сисоєва, Г. С. Сазоненко та проблема освіти фахівців галузі фізичного виховання та спорту, яку досліджували Г. М. Арзютов, О. Ц. Демінський, В. І. Завацький, А. П. Конох, Л. П. Сущенко, О. В. Тимошенко, Ю. М. Шкробтій. Дослідники зазначають, що

формування змісту підготовки фахівців потрібно розглядати як цілісну, комплексну проблему, вирішення якої необхідно здійснювати на основі ґрунтовних теоретико-методологічних підходів відповідно до стандартів (Сисоєва С. О., Соколова І. В., 2010) та рекомендацій як Європейського простору вищої освіти (ЄПВО) (Рашкевич Ю. М., 2014), так і відповідно Національної рамки кваліфікацій та Закону України «Про вищу освіту» (2014) (Закон України), Концепції розвит-